

MUHANDISLIK

& IQTISODIYOT

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

№4 (2)

2026
APREL

Milliy nashrlar

OAK: <https://oak.uz/pages/4802>

05.00.00 – Texnika fanlari

08.00.00 – Iqtisodiyot fanlar

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB™
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

OpenAIRE

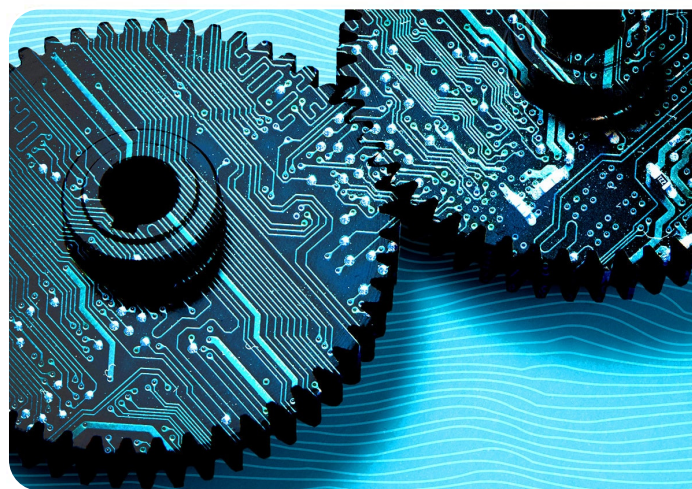
ROAD

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

BASE

Crossref

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

ISSN: 3060-463X

РЭУ.РФ
РОССИЙСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ Г.В. ПЛЕХАНОВА
ТАШКЕНТСКИЙ ФИЛИАЛ

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Elektron nashr, 2026-yil, aprel.

Bosh muharrir:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:

Shakarov Zafar G'afarovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:

Abduraxmanov Kalendar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

Yusupov Maxamadamin Abduxamidovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor

Kalonova Moxigul Baxritdinovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor.

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Norboyev Odil Abrayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Pardaev Umidjon Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Iqtisodiyot fanlari doktori (DSc)

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

- 05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
- 05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
- 05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
- 05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
- 05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
- 05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
- 05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
- 05.01.07 – Matematik modellash
- 05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
- 05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
- 05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
- 05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
- 05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
- 05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
- 05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
- 05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
- 05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
- 05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
- 05.08.06 – "G'ildirakli va gusenisali mashinalar va ularni ishlatish" (texnika fanlari)
- 05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
- 05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
- 10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
- 10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
- 08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 – Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 – Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 – Marketing
- 08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 – Menejment
- 08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK
Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

BYUDJET SUBYEKTLARI ISHTIROKINI QISQARTIRISH ASOSIDA KREDIT RISKINI BOSHQARISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH	16
PhD. Mahmudov Rahimjon Hamid o'g'li	
MINTAQA IQTISODIYOTI TARMOQLARINI KLASSTERLASHTIRISH SALOHİYATINI RIVOJLANTIRISHNI TAKOMILLASHTIRISHNING EMPIRIK MODELİ: STATISTIK VA EKONOMETRIK TAHLIL	25
Ollokulova Feruza Mansurovna, Abdurahmonov Abdulaziz Maxmudovich	
XO'JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLARDA PUL OQIMLARI AUDITINI TAKOMILLASHTIRISHNING ZAMONAVIY MEXANIZMLARI	30
Atamurodov Saidmurad Yaxyoyevich, Sindarova Aziza Musurmon qizi	
TIJORAT BANKLARIDA KREDIT RISKLARINI BOSHQARISHNI RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA SUN'İY INTELLEKT ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH	42
Xasanov Sardor Xazratkulovich	
IQTISODIY O'SISH SIFATI VA UNI KO'RSATKICHLARINING KONSEPTUAL ASOSLARI	50
Axmedov Xasanjon Muxamadovich	
IQTISODIY O'SISH SIFATI VA UNI KO'RSATKICHLARINING KONSEPTUAL ASOSLARI	55
Axmedov Xasanjon Muxamadovich	
ENERGIYA SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING KORXONALAR RENTABELLIGIGA TA'SIRI	60
Hayitov Jamshid Xolboyevich	
KREDITLASH MEXANIZMINING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI VA UNING TARIXIY RIVOJLANISH BOSQICHLARI	65
Ortiqov Husan Usmonaliyevich	
DAVLAT SEKTORIDA ICHKI AUDIT FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH	70
Xamidova Zarifa Urol qizi	
ISTE'MOL NARXLARI INDEKSINI MODELLASHTIRISH VA PROGNOZLASHNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	74
Ismailova Shaxnoza Uktamovna	
XIZMATLAR SEKTORI RIVOJLANISHINING KAMBAG'ALLIKKA TA'SIRINI BAHOLASH METODOLOGIYASI VA KO'RSATKICHLAR TIZIMI	77
Dawletmuratov Adilbay Mirzaboyevich	
BIZNES JARAYONLARINI MONITORING QILISH TIZIMINING HOZIRGI HOLATI TAHLILI	84
Dadajonova Madina Ravshan qizi	
ISTE'MOL NARXLARI INDEKSINI MODELLASHTIRISH VA PROGNOZLASHNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	89
Ismailova Shaxnoza Uktamovna	
MINTAQA IQTISODIYOTI TARMOQLARINI KLASSTERLASHTIRISH SALOHİYATINI RIVOJLANTIRISHNI TAKOMILLASHTIRISHNING EMPIRIK MODELİ: STATISTIK VA EKONOMETRIK TAHLIL	94
Ollokulova Feruza Mansurovna, Abdurahmonov Abdulaziz	
ENERGIYA SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING KORXONALAR RENTABELLIGIGA TA'SIRI	100
Hayitov Jamshid Xolboyevich	
IMPROVING THE EFFICIENCY OF BANKS' GREEN FINANCING IN UZBEKISTAN AND KAZAKHSTAN	105
Maxmudov Rahimjon	
MAHALLIY BUDJETLAR MUSTAQILLIGINI TAKOMILLASHTIRISH VA YANADA OSHIRISH	109
Abduraxmonova Gulmira	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA MOLIYAVIY HISOBOTLARNI SHAKLLANTIRISH: MUAMMOLAR VA YECHIMLAR	114
Teshabayev Dilmurod Boxodir o'g'li	

FARG 'ONA VILOYATINING INNOVATSION RIVOJLANISHI.....	120
Tuychieva Odina Nabiyevena	
INDICATORS OF INNOVATIVE DEVELOPMENT OF THE "GREEN" ECONOMY.....	131
Mirzaev Kulmamat Djanzakovich	
KREDITLASH MEXANIZMINING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI VA UNING TARIXIY RIVOJLANISH BOSQICH LARI.....	140
Ortiqov Husan Usmonaliyevich	
KORPORATIV BOSHQARUVNING XALQARO TAJRIBASI VA UNING QIYOSIY TAHLILI	144
Shakirova Gulbaxor Sharipdjanovna	
TIJORAT BANKLARIDA KREDIT RISKLARINI BOSHQARISHNI RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH	149
Xasanov Sardor Xazratkulovich	
IQTISODIY XAVFSIZLIKNING INSTITUSIONAL ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISHNING XORIJ DAVLATLAR TAJRIBASI	156
Odinayev Ravzatullo Asatulloevich	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINING MOLIVAVIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	161
Karimov Alibek Valievich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA FRANCHAYZING TIZIMINI RIVOJLANTIRISHDA PLATFORMA MODELLARI VA ULARNING SAMARADORLIGINI BAHOLASH	167
Xodjayev Anvar Rasulovich, Nasimov Dilshodbek Hotam o'g'li	
"O'ZBEKISTON GTL" MAHSULOTLARNING FIZIK-KIMYOVIY XOSSALARI VA ULARNI KOMPOUDIRLASH ASOSIDA EKOLOGIK TOZA YOQILG'ILAR OLISH ISTIQBOLLARI	173
Ro'ziyev Aliakbar, Hayitov Ruslan, Mavlonov Shohrux	
HUDUDIY MEHNAT BANDLIGINI TA'MINLASHDA AVTOSERVIS KORXONALARINING ROLI	179
Marqayev Xurshid Aliqulovich	
ASOSIY VOSITALAR AUDITINI TAKOMILLASHTIRISH.....	183
Zaripova Sayohat Zafarovna	
XIZMATLAR SOHASINI BOSHQARISHDAGI MUAMMOLAR VA YECHIMLAR: AGROTURIZM VA RAQAMLI XIZMATLAR ASOSIDA TAHLIL (ANDIJON VILOYATI MISOLIDA)	188
Oktamjonova Gulira'no Ikromjon qizi	
BUXORO VILOYATI UY XO'JALIKLARI HAYOT SIFATI VA IJTIMOIIY-IQTISODIY AHVOLI: SO'ROVNOMA NATIJALARI TAHLILI	192
Nizomov Asliddin, Musulmonova Shahlo, Izzatullayeva Ma'mura	
DIRECTIONS FOR TOURISM DEVELOPMENT IN UZBEKISTAN BASED ON DIGITAL TECHNOLOGIES..	199
Mirzaev Kulmamat Djanzakovich	
QORA METALLURGIYA SANOATI VA ULARNING ISHLATILISHI	203
Sarimsakov Alisher Ubaydullaevich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA AHOLI BANDLIGINING IQTISODIY-STATISTIK TAHLILI	209
Yusupov Farhod Adamboyevich	
TASVIRLARDAN YO'L BELGILARINI TANIB OLISH ALGORITMLARI VA DASTURIY VOSITASINI ISHLAB CHIQISH	214
Toyirov Akbar Xasanovich, Yuldoshov Abdurahmon Baxtiyorovich	
OLIY TA'LIMNI MOLIVALASHTIRISHNING ILG'OR XORIJIY TAJRIBASI: SINGAPUR MISOLIDA	218
Kurbanov Baxodir Negmatullayevich	

MA'LUMOTLARGA ASOSLANGAN TURIZM BOSHQARUVI: O'ZBEKISTONDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA JARAYONLARI.....	222
Ashurova Shaxnoza Almasovna	
DAVLAT XARIDLARI BO'YICHA BYUDJET MABLAG'LARIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI ICHKI AUDITNING ANALITIK KO'RSATKICHLARI ASOSIDA BAHOLASH.....	226
Meliboyev Askar Eshmuratovich	
ГЛИНИСТЫЕ СЛАНЦЫ ЦЕНТРАЛЬНОГО И ЮЖНОГО УЗБЕКИСТАНА КАК СЫРЬЕВАЯ СМЕСЬ ДЛЯ ПРОИЗВОДСТВА ПОРТЛАНДЦЕМЕНТА.....	231
Карабаев А.М., Абдуллаева Д.Ф., Абдуллаев У.Х. Андакулова Н.Н.	
ЦИФРОВАЯ ТРАНСФОРМАЦИЯ СИСТЕМЫ МЕНЕДЖМЕНТА КАЧЕСТВА НА ПРОМЫШЛЕННОМ ПРЕДПРИЯТИИ	237
Садиков Жaxonгир Носирджанович, Даулетмуратова Дилбар Калмуқанмед кизи	
РАЗРАБОТКА МЕХАТРОННОГО МОДУЛЯ ДЛЯ ВЫРАВНИВАНИЯ ПОВЕРХНОСТИ МЕТАЛЛА ПОСЛЕ ЗАЛИВКИ.....	243
Мирджураев Сарвар Алишер угли	
MAHALLIY BUDJET DAROMADLARINI SHAKLLANTIRISHDA YASHIRIN IQTISODIYOTNING TA'SIRI ..	246
Isoqov Zafarjon Zokirjonovich	
AGROKLASTERLAR SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING EKONOMETRIK MODELLARI	250
O'rinboyev Ulug'bek Otabekovich	
ИССЛЕДОВАНИЕ ПОРИСТОЙ СТРУКТУРЫ И ВЛАГОПОГЛОЩАЮЩИХ СВОЙСТВ КОМПОЗИТНОГО ВЯЖУЩЕГО	259
Тургунбаев Уринбек, Шарипова Дилафруз, Худойбердиев Жамшид	
ИССЛЕДОВАНИЕ НАПРЯЖЕННО-ДЕФОРМИРОВАННОГО СОСТОЯНИЯ ЯЧЕЙКИ СВЕТОПРОЗРАЧНОГО ОГРАЖДЕНИЯ ПРИ ВОЗДЕЙСТВИИ ЛОКАЛЬНОЙ СЕЙСМИЧЕСКОЙ НАГРУЗКИ.....	265
Давронов Олимбек, Туляганов Азиз	
PAHTA-TO'QIMACHILIK KLASSTERLARNING EKSPORT SALOHİYATINI OSHIRISH YO'NALISHLARI	271
Mamasoliyev G'ayratbek Maxamadyusupovich	
RAQAMLI IQTISODIYOTNING TURIZMDA MOHIYATI VA AHAMIYATI.....	276
Abdullayeva Zulfiya Izzatovna	
MINTAQAVIY SANOAT KORXONALARINING BIZNES JARAYONLARINI TAHLIL QILISH VA BAHOLASHNING ZAMONAVIY USULLARI (BPM, LEAN VA SIX SIGMA YONDASHUVLARI MISOLIDA) ..	279
Azimova Maxfuza Rashidovna	
QURILISH SANOATI KORXONALARINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI VA ULARNI EKOLOGIK BOSHQARISH TAMOIYILLARI	284
Xolov Xamza Tojiddinovich	
O'ZBEKISTONDA AHOLINI QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARI BILAN TA'MINLASHNING IQTISODIY MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH: EKONOMETRIK TAHLIL VA PROGNOZLASH	292
Matjonov Bekjon Ravshonbekovich, Ibragimova Nodira Kadamovna	
A THEORETICAL MODEL LINKING GENDER EQUALITY AND MANAGEMENT EFFICIENCY.....	297
Ochilova Intizor Sadikovna	
QIMMATLI QOG'OZLAR PORTFELIDAN KUTILAYOTGAN DAROMADGA TA'SIR QILUVCHI OMILLARNI EKONOMETRIK MODEL ORQALI BAHOLASH.....	303
Sindarov Fazliddin Kaxramonovich	
MAMLAKAT KIMYO SANOATIDAGI KORXONALAR FAOLIYATIDA RESURSLARDAN SAMARALI FOYDALANISH JARAYONI VA ULARNING TAHLILI.....	312
Odilova Malika Abdushukur qizi	

RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI ISHLAB CHIQRISH SANOATIGA JORIY ETISH	317
Abdivoyitova Sarvinoz Abduxayit qizi, Maxmudov Abrorxon Axmadxonovich	
NODAVLAT OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA BOSHQARUV HISOB TIZIMINI TASHKIL ETISHNING NAZARIY VA AMALIY JIHATLARI	321
Xojiboyev Muxiddin Shodimuxamedovich	
TIJORAT BANKLARINING INVESTITSION FAOLLIGINI OSHIRISHNING HOZIRGI HOLATI TAHLILI	326
Dagarov Bekzod Muzaffar o'g'li	
O'ZBEKISTON BANK TIZIMIDA RAQOBAT MUHITINING SHAKLLANISH BOSQICHLARI VA TENDENSIYALARI	332
Qulmetov Mansurbek Ro'zmatovich	
USING ENGINEERING MODELS TO MEASURE SME RISKS IN UZBEKISTAN	340
Djumabayeva Dilobar Asatillayevna	
BANK FAOLIYATIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISHNING ASOSIY MASALALARI	347
Yusufov Javohirtshoh Ozod o'g'li, Xolmirzayev Elbek Baxtiyorovich	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR JARAYONIDA TALABALARNING IJODKORLIK KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH	353
Meyliyeva Shoxista Rustamovna	
ИНТЕГРАЛЬНАЯ ОЦЕНКА УСТОЙЧИВОГО ЦИФРОВОГО РАЗВИТИЯ ТУРИЗМА И ЭФФЕКТИВНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ТУРИСТСКОГО ПОТЕНЦИАЛА БУХАРСКОЙ ОБЛАСТИ	358
Усманова Азиза Баходировна	
O'ZBEKISTONDA ELEKTR YORITISH MAHSULOTLARI BOZORINI INNOVATSION LOKALIZATSIYA ASOSIDA RIVOJLANTIRISH: DINAMIKA, TAHLIL VA PROGNOZ	363
Jurayev Murotjon Sotivoldiyevich	
HUDUDLAR RAQOBATBARDOSHLIGINI BAHOLASH VA REYTINGLASH	371
Kosimov Bobir Abdigafarovich	
BALAND BINOLAR FASADLARINI PARDOZLASH TEXNOLOGIYALARINI EKSPLOATATSION ISHONCHLILIK VA XIZMAT MUDDATINI UZAYTIRISH ASOSIDA OPTIMALLASHTIRISH	376
Amirov Shavkat Rahmatullayevich	
ОСНОВЫ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ТРАНСПОРТНОЙ ЛОГИСТИКИ В УЗБЕКИСТАНЕ	383
Мурадов Алишер Курбанбаевич	
ФОРМИРОВАНИЕ БИЗНЕС-ПАРАДИГМЫ АГРОТУРИЗМА КАК УСЛОВИЕ ДОСТИЖЕНИЯ ЦЕЛЕЙ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ	390
Усманова Диляфруз Каршиевна	
WAYS TO IMPROVE THE REGIONAL STRUCTURE OF THE INDUSTRY OF NAVAI REGION	396
Uralov Eliboy Omonovich	
JISMONIY SHAXSLARNING MOL-MULK SOLIG'INI TAKOMILLASHTIRISHDA SAMARALI XORIJIY TAJRIBA	400
Safarova Shahzoda	
НАЛОГОВОЕ СТИМУЛИРОВАНИЕ ИНВЕСТИЦИОННОЙ АКТИВНОСТИ: МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ И ПРАКТИКА УЗБЕКИСТАНА	405
Рафиева Зарина Хусановна	
INDUSTRY 4.0 SHAROITIDA SANOAT KORXONALARIDA INSON RESURSLARINI BOSHQARISHNING ILMIY-AMALIY MASALALARI	410
Djuraeva Guzal Shavkatovna	

SUG'URTA TASHKILOTLARINING MOLIVAVIY BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR.....	414
Xalikulova Shirin Utkir qizi	
TIJORAT BANKLARIDA AKTIVLAR SIFATINI OSHIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI.....	418
Ruziyev Baxtiyor Salimboyevich	
ВЗАИМОСВЯЗЬ УРОВНЯ РАЗВИТИЯ ЭМОЦИОНАЛЬНОГО СЛОВАРЯ И ЛИДЕРСКИХ КАЧЕСТВ У ДЕТЕЙ МЛАДШЕГО ШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА.....	425
Рихсибоева Нигора Низомиддин кизи, Тоймухамедова Дилобар Хуснитдиновна	
TURIZM KORXONALARIDA INTEGRATSIYALASHGAN MARKETING KOMMUNIKATSIYALARINI RIVOJLANTIRISH MEKANIZMLARI	434
Sobirjonov Asrorbek Sobitjon o'g'li	
KAM SUV TALABCHAN SEMENT OLISH UCHUN RATSIONAL TARKIBNI TADQIQ QILISH	440
X.V. Yusupov, Babayev Sultonbek Sunnat o'g'li	
ENHANCING THE EFFICIENCY OF ISLAMIC FINANCING MECHANISMS IN EMERGING ECONOMIES: EVIDENCE FROM MURABAHA-BASED INSTRUMENTS AND PUBLIC-PRIVATE INVESTMENT MODELS.....	445
Nazarov Nodirjon Namoz o'g'li	
TURIZM XIZMATLAR BOZORIDA RAQOBATBARDOSHLIKNI OSHIRISH OMILLARI	453
Ibragimov Husen Ismailovich	
STUDIES ON OBTAINING AZOSUPERPHOSPHATE BY TREATING HIGH-CARBONATE, LOW-GRADE CENTRAL KYZYLKUM PHOSPHORITES WITH VARIOUS DOSAGES OF AMMONIUM SULFATE AND SULFURIC ACID.....	457
Saidov Hakimboy O'rinboyevich	
HUDUDIIY SANOAT ISHLAB CHIQARISHNI INNOVATSION RIVOJLANTIRISH OMILLARI.....	463
Avliyaqulov Xudoyberdi, Ollokulova Feruza Mansurovna	
NAVOIY VILOYATI SANOATI RIVOJLANISHINI BANDLIK VA INVESTITSIIYA OQIMLARI ASOSIDA MODELLASHTIRISH.....	466
Baqoyev Husan Nuriddinovich	
TURIZM KORXONALARIDA INTEGRATSIYALASHGAN MARKETING KOMMUNIKATSIYALARINI RIVOJLANTIRISH MEKANIZMLARI	474
Sobirjonov Asrorbek Sobitjon o'g'li	
YER VA SUV RESURLARIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING IQTISODIIY MEKANIZMLARI VA INTEGRAL KO'RSATKICHLAR TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH	480
Rustamov Umidjon Xayitboyevich	
AGROKLASTERLAR SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING EKONOMETRIK MODELLARI	485
O'rinboyev Ulug'bek Otabekovich	
TRANSPORT-LOGISTIKA TIZIMLARIDA XARAJATLARNI KAMAYTIRISH VA SAMARADORLIKNI OSHIRISHNING ZAMONAVIY YO'LLARI	494
Olimov Maqsudjon Komiljon o'g'li, Saydullayeva Dilnoza Komil qizi	
BENTONIT YORDAMIDA ISHLATILGAN TURBINA MOYLARINI TOZALASH ASOSIDA BAZAVIY MOY OLISH IMKONIYATLARI.....	502
Salomatov Behruz To'ymurodovich, Panoyev Nodir Shavkatovich, Safarov Jasur Alijon o'g'li	
INNOVATSION BOSHQARUV TIZIMLARIDA QAROR QABUL QILISH VA KOMMUNIKATSIYA SAMARADORLIGI.....	506
Sotvoldiyeva Xurliqo G'ayratjon qizi	

CHEMICAL-MINERALOGICAL CHARACTERIZATION AND DRY BENEFICIATION TECHNOLOGY OF FELDSPAR FROM THE SULTAN UVAYS DEPOSIT	512
Buranova Dinara Baxtiyarovna	
TRANSPORT LOGISTIKASIDA AVTOMOBIL TRANSPORTI ORQALI YUK TASHISH JARAYONIDAGI TAVAKKALCHILIKLARNI SUG'URTALASHNING IQTISODIY AHAMIYATI.....	520
Jabborov Islom Xusan o'g'li	
MAGNIT O'ZAGI ELLIPS SHAKLIDAGI TRANSFORMATORLARDA MEXANIK ZO'RIQISH VA ISROFLARNI KAMAYTIRISH HAMDA TEXNIK-IQTISODIY SAMARADORLIKNI OSHIRISH MAQSADIDA ELLIPS KESIMNING OPTIMAL PARAMETRLARINI TANLASH.....	524
Bekishev Allabergen Yergashevich, Yakubova Dilfuza Kuanishovna, Saidova Nozima Akkulovna	
ОТ ДЕКЛАРАЦИЙ К ДЕЙСТВИЮ: ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЕ БАРЬЕРЫ РЕАЛИЗАЦИИ ЦЕЛЕЙ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ	531
Салахутдинова Юлдуз Голибовна	
ISSIQLIK ELEKTR STANSIYALARI ISHINI SUN'IY INTELLEKT ORQALI BASHORAT QILISH VA YAXSHILASH.....	536
Axmadjonov Ixtiyorjon Rovshanjon o'g'li, Umurzakova Dilnoza Maxamadjanovna	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA QO'SHILGAN QIYMAT SOLIG'INI QAYTARISH MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH: RIVOJLANGAN DAVLATLAR TAJRIBASI ASOSIDA O'ZBEKISTON UCHUN RISKKA ASOSLANGAN MODEL	542
Tuxliyev Bozor Karimovich, Dusiyarov Sherzod Xolmuratovich	
O'ZBEKISTONDA AGROFOTOVOLTAIKA: ILMIY-AMALIY RIVOJLANISH, PILOT LOYIHALAR VALIDATSIYASI VA ME'YORIY-HUQUQIY ISTIQBOLLAR	552
Shog'o'chqorov Sanjar Qodir o'g'li	
MINTAQAVIY INFRATUZILMANING IJTIMOIIY TABAQALASHUVGA TA'SIRINI BAHOLASHNING NAZARIY ASOSLARI	563
Babajanova Dilfuza Abdurasulovna	
SANOAT KORXONALARIDA KLASTERLASHUV JARAYONLARINI BOSHQARISHDA RAQAMLI PLATFORMALARINING AHAMIYATI	568
Xusanova Malohat Mingnorovna	
ПРИМЕНЕНИЕ АЛГОРИТМИЧЕСКОГО ПОДХОДА В ФИНАНСОВОМ УЧЁТЕ ПРОИЗВОДСТВЕННЫХ ЗАТРАТ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ НЕФТЕГАЗОПЕРЕРАБОТКИ.....	574
Икрамова Хилола Ровшан кизи	
SANOAT KORXONALARINI RIVOJLANTIRISH STRATEGIYASINI SHAKLLANTIRISH.....	583
Nurova Farog'at Salohiddin qizi	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARIDA XARAJATLAR SAMARADORLIGINI TA'MINLASHDA AUTSORSING VA AUTSTAFFINGDAN FOYDALANISHNING AFZALLIKLARI	590
Fayzullayev Nurulla Baxromovich	
TIJORAT BANKLARIDA YASHIL DEPOZITLAR VA YASHIL KREDITLAR HAJMINI OSHIRISH YO'LLARI	596
Berdiyev Akram O'ktamovich	
AHOLI BANDLIGINI TA'MINLASHNING NAZARIY ASOSLARI	601
Sherkulova Nodirabegim Baxordin qizi	
DAVLATNING IJTIMOIIY SOHA MUASSASALARI MOLIVAVIY RESURSLARINI BOSHQARISH SAMARADORLIGINI TAKOMILLASHTIRISH	608
Hasanov To'liqin Axmatovich	

RIVOJLANGAN MAMLAKATLARDA INSON RESURSLARINI BOSHQARISH MARKAZLARINING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI	616
Urazov Sadulla Shodiyevich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI TASHQI SAVDOSINING HOZIRGI HOLATI VA RIVOJLANISH YO'NALISHLARI	621
Turayev Abduvoxid Kuldashovich	
O'ZBEKISTONDA RAQAMLI TA'LIM TEXNOLOGIYALARI ORQALI INDIVIDUAL SPORTCHILARNI TAYYORLASH TIZIMI BOSHQARUVI SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'NALISHLARI	625
Junaydullaev Mels Asliddin o'g'li	
ECONOMIC SOLUTIONS OF THE COLLECTOR SYSTEM FOR THE EFFECTIVE USE OF THE UNDERGROUND ENVIRONMENT IN URBAN PLANNING.....	630
Usmonov Quvvat Turdievich, Orazbayeva Nazokat Maksetovna, Usmonova Madina Quvvat qizi	
SUN'IIY INTELLEKT VA MASHINALI O'RGANISH TEXNOLOGIYALARI YORDAMIDA KORXONALAR MOLIVAVIY HOLATINI HUDUDLAR VA TARMOQLAR KESIMIDA TAHLIL QILISH	635
Muxamadjonova Durdona Adashboy qizi	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA DAVLAT BYUDJETI DAROMADLARINI SHAKLLANTIRISHDA SOLIQLARNING ROLI	642
P.SH. Usmonov	
ASINXRON MOTORLARDAGI TASHQI SOCHILMA MAGNIT MAYDONINI O'LCHASH ORQALI DIAGNOSTIKA QILISH.....	646
Pirmatov Nurali, Bekishev Allabergen, Kurbonov Najmiddin, Jalilov Akobir	
ОСОБЕННОСТИ ТРАНСПОРТНЫХ УСЛУГ И ИХ КЛАССИФИКАЦИЯ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АНАЛИЗ САМАРКАНДСКОЙ ОБЛАСТИ	652
X.B. Убайдуллаев	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARI INVESTITSIYA FAOLIYATINING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI	659
Rapikov Toxirjon Yuldashbayevich	
"QUYUV MEKANIKA ZAVODI" AJDA ASOSIY VOSITALARNING BUXGALTERIYA HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	664
Suyunova Zuxra Bahodir qizi	
RAQAMLI IQTISODIYOTDA MILLIY TO'LOV TIZIMI SAMARADORLIGINI OSHIRISH VA UNI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	670
Amonov Alisher Rajab o'g'li	
VALYUTA BOZORI KUTILMALARI VA ISHONCH OMILINING MILLIY VALYUTA BARQARORLIGIDAGI ROLI: KUTISHLAR NAZARIYASI ASOSIDA TAHLIL	675
G'afurov Olimjon G'olib o'g'li	
O'ZBEKISTON BANK AMALIYOTIDA ISLOM MOLIVASI QOIDALARIGA AMAL QILUVCHI BANKLAR FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISH.....	679
Sayfullayev Sirojiddin Soli o'g'li	
ИСКОННЫЕ СЛОВА, ЗАИМСТВОВАНИЯ И КАЛЬКИРОВАНИЕ В ГЕНДЕРНОЙ ЛЕКСИКЕ РУССКОГО ЯЗЫКА: ДИАХРОНИЧЕСКИЙ И СИНХРОНИЧЕСКИЙ АСПЕКТЫ	687
Худойкулова Феруза Меликуловна	
TIJORAT BANKLARIDA MOLIVAVIY SAMARADORLIK TUSHUNCHASI VA UNI BAHOLASH MEZONLARI.....	693
Kamolov Sardorbek Davlatjon o'g'li	

JISMONIY SHAXSLARNI SOLIQQA TORTISHDA XALQARO FISKAL RAG'BATLANTIRISH TAJRIBASI VA UNING O'ZBEKISTONDA QO'LLANILISHI: IJTIMOY-EKOLOGIK YONDASHUV 700

Saidrasulov Ibrohim Ixtiyor o'g'li

XO'JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLARDA ICHKI AUDITNI TRANSFORMATSIYA QILISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI 705

Maxmudova Sharifa Elmurodovna

DEVELOPMENT OF E-LEARNING AND EDUCATIONAL PLATFORMS IN UZBEKISTAN 713

Akhrorova Munavvar, Elshodbek Musayev, Fazilat Kamalova, Rahmatjon Erkaboyev, Sabrina Ziyakulova

AXBOROT-KOMMUNIKATSIYA TEXNOLOGIYALARI SOHASIDA MAJBURIYATLARNING IQTISODIY MOHIYATI, TASNIFI VA O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI 721

Amirov Askar Aktamovich

SUG'URTA FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHNING HUDUDIY JIHATLARI 725

Mamadjanov Shuhrat Jalolidinovich

BUDJETLARARO MUNOSABATLAR ORQALI HUDUDLAR O'RTASIDAGI MOLIVAVIY NOMUTANOSIBLIKNI BARTARAF ETISHNING NAZARIY JIHATLARI 730

Alimqulov Hikmatulla Baxrom o'g'li

BUDJETLARARO MUNOSABATLAR ORQALI HUDUDLAR O'RTASIDAGI MOLIYAVIY NOMUTANOSIBLIKNI BARTARAF ETISHNING NAZARIY JIHATLARI

Alimqulov Hikmatulla Baxrom o'g'li

Guliston davlat universiteti tayanch doktranti

Annotatsiya: Mazkur ish hududlar o'rtasidagi moliyaviy nomutanosiblikning mohiyati, sabablari va uni kamaytirishning nazariy asoslarini o'rganishga bag'ishlangan. Tadqiqotda hududlar iqtisodiy rivojlanish darajasidagi tafovutlar, budjet daromadlari va xarajatlari o'rtasidagi nomutanosiblik hamda resurslar taqsimotidagi farqlar asosiy omillar sifatida tahlil qilinadi. Shuningdek, hududlar o'rtasidagi moliyaviy tengsizlikni kamaytirish uchun davlat tomonidan qo'llaniladigan moliyaviy instrumentlar, xususan, soliq siyosati, budjetlararo munosabatlarni takomillashtirish va hududiy rivojlanish dasturlarining ahamiyati asoslab beriladi.

Kalit so'zlar: budjetlararo munosabatlar, hududiy moliyaviy nomutanosiblik, budjet tizimi, transfertlar, dotatsiyalar, budjet siyosati, fiskal siyosat, davlat budjeti, mahalliy budjetlar.

Аннотация: Данная работа посвящена изучению сущности, причин возникновения межрегиональной финансовой несбалансированности и теоретических основ её сокращения. В исследовании в качестве основных факторов анализируются различия в уровнях экономического развития регионов, несоответствие между доходами и расходами бюджетов, а также различия в распределении ресурсов. Кроме того, обосновывается значение финансовых инструментов, применяемых государством для сокращения межрегионального финансового неравенства, в частности налоговой политики, совершенствования межбюджетных отношений и программ регионального развития.

Ключевые слова: межбюджетные отношения, региональная финансовая несбалансированность, бюджетная система, трансферты, дотации, бюджетная политика, фискальная политика, государственный бюджет, местные бюджеты.

Abstract: This study is devoted to examining the nature, causes, and theoretical foundations for reducing fiscal disparities between regions. The research analyzes differences in the level of regional economic development, imbalances between budget revenues and expenditures, and variations in resource allocation as the main contributing factors. In addition, the study substantiates the importance of state financial instruments aimed at reducing regional fiscal inequality, particularly tax policy, the improvement of intergovernmental fiscal relations, and regional development programs.

Keywords: intergovernmental fiscal relations, regional fiscal disparity, budget system, transfers, subsidies, budget policy, fiscal policy, state budget, local budgets.

KIRISH

Hududlar o'rtasidagi moliyaviy nomutanosiblikni kamaytirish masalasi zamonaviy iqtisodiy siyosatning muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Turli hududlarning iqtisodiy rivojlanish darajasi, soliq salohiyati va infratuzilma imkoniyatlaridagi farqlar ularning budjet daromadlari va xarajatlari o'rtasida nomutanosiblikni yuzaga keltiradi. Natijada ayrim hududlar moliyaviy jihatdan mustaqil faoliyat yurita olsa, boshqalari markazlashgan moliyaviy qo'llab-quvvatlashga muhtoj bo'lib qoladi.

Bunday sharoitda budjetlararo munosabatlar tizimi hududlar o'rtasidagi moliyaviy tafovutlarni yumshatishning asosiy vositasi sifatida namoyon bo'ladi. Ushbu tizim orqali davlat budjeti va mahalliy budjetlar o'rtasida moliyaviy resurslarni qayta taqsimlash, transfertlar, subsidiyalar va dotatsiyalar ajratish orqali hududlar o'rtasida muvozanatni ta'minlashga erishiladi.

Xususan, O'zbekiston Respublikasining 2025-yil 25-dekabrda "2026-yil uchun O'zbekiston Respublikasining Davlat budjeti to'g'risida"gi O'RQ-1011-sonli¹ Qonunida hududlar o'rtasidagi moliyaviy nomutanosiblikni yumshatish maqsadida jami 18 462,2 mlrd. so'm miqdoridagi mablag' ajratilishi belgilangan

1 <https://lex.uz/docs/-7949060>

[1]. Ushbu mablag'lar hududlararo budjet transferlari va boshqa fiskal mexanizmlar orqali taqsimlanib, hududlarning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish salohiyatini oshirish hamda moliyaviy resurslar tengsizliklarini kamaytirishga qaratilgan.

Budjetlararo munosabatlar tizimini samarali tashkil etish hududlar o'rtasidagi moliyaviy nomutanosiblikni kamaytirishning muhim omili bo'lib, davlat tomonidan amalga oshirilayotgan transferlar, subsidiyalar va boshqa moliyaviy qo'llab-quvvatlash mexanizmlari hududlarning barqaror rivojlanishini ta'minlash, ularning moliyaviy mustaqilligini oshirish hamda mamlakat miqyosida muvozanatli iqtisodiy o'sishga erishishda muhim ahamiyat kasb etadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Budjetlararo munosabatlar muammolariga doir ilmiy qarashlarda bu tushunchaning mazmuniga nisbatan umumiy nuqtayi nazar mavjud emas. Bundan tashqari, turli mualliflar budjetlararo munosabatlar tizimi tushunchasini budjet federalizmi, budjet tizimini tartibga solish, budjet tizimi va budjet tuzilishi kabi tushunchalar bilan turlicha bog'laydi.

Professor G.B. Polyakning fikriga ko'ra, «Budjetlararo munosabatlar – markaziy davlat hokimiyati organining mahalliy davlat hokimiyati organlari bilan ularga muvofiq keluvchi budjetlarni shakllantirish va ulardan foydalanish bilan bog'liq o'zaro munosabatlardir» [2]. Shuni alohida ta'kidlab o'tish joizki, budjetlararo munosabatlar davlat budjeti tizimini tartibga solishda markaziy o'rinni egallaydi. Chunki budjetlararo munosabatlar tizimi orqali davlat budjeti daromadlari davlat moliyaviy resurslariga ehtiyoj sezuvchi qo'shimcha hududlar o'rtasida taqsimlanadi. Budjetlararo munosabatlar vositasida hududlardagi iqtisodiy islohotlarni amalga oshirish uchun mahalliy hokimiyat organlarining zaruriy moliyaviy resurslar bazasi shakllantiriladi.

Professor V.M. Rodionova budjet tuzilmasining 3 asosiy elementini ajratib ko'rsatadi: mamlakatning budjet tizimi, turli darajadagi hokimiyat organlarining budjet huquqlari, budjet tizimi bo'g'inlari o'rtasida daromad va xarajatlarning taqsimlanish tamoyillari [3]. Budjet tuzilmasining ushbu shaklda yoritilishi budjet tuzilmasi moliyaviy kategoriyasining zamonaviy mazmunini to'laqonli ravishda o'zida aks ettiradi.

Yuqoridagilardan kelib chiqqan holda, mamlakat budjet tuzilmasining markaziy bo'g'inini budjet tizimi tashkil qiladi. Budjet tizimining shakllanishiga asosiy ta'sir etuvchi omil davlatning siyosiy tuzilishiga asoslanuvchi davlat boshqaruvining markazlashganlik darajasi hisoblanadi.

Ko'plab iqtisodiy adabiyotlarda budjet tizimi barcha darajalardagi budjetlarning umumiy birligi yoki birlashmasi sifatida yoritiladi. Budjet tizimiga berilgan mazkur ta'rif aksariyat mualliflar tomonidan ishlatilib kelinmoqda. Masalan, professor M.V. Romanovskiy Rossiya Federatsiyasi budjet tizimiga «Rossiya Federatsiyasining budjet tizimi – iqtisodiy munosabatlarga va Rossiya Federatsiyasining davlat tuzilmasiga asoslangan, davlat va mahalliy huquq me'yorlari bilan tartibga solinadigan federal, hududiy, mahalliy budjetlar va budjetdan tashqari fondlarning majmuasidir» [4], deb ta'riflaydi.

Iqtisodchilar A. Vahobov va X. Jamolovlar ham amaldagi budjetlararo munosabatlar tizimini tahlil qilish jarayonida umumiy qabul qilingan klassik tushuncha sifatida budjet tizimiga: «Budjet tizimi – iqtisodiy munosabatlar va yuridik me'yorlarga asoslangan mamlakatdagi barcha budjetlarning majmuasidir», degan ta'rifni berishadi [5].

Bu to'g'risida iqtisodchi I. Ivanov quyidagi fikrlarni bildirib o'tadi: «Unitar mamlakatlarda budjet tizimining o'ziga xos xususiyati markaziy hukumat qo'lida daromadlarning sezilarli qismini jamlanishi bilan belgilanadi. Markaziy hukumat bunday mablag'larni qayta taqsimlash orqali hududiy ijtimoiy-iqtisodiy muammolarni hal qilishda muhim moliyaviy instrumentni qo'lga kiritadi» [6].

«Budjetlararo moliyaviy resurslarni qayta taqsimlash budjet tizimining quyi bo'g'inlariga tarixan shakllangan iqtisodiy shart-sharoitlar yuzasidan moliyaviy yordam ko'rsatishning obyektiv zarur bo'lgan tizimidir», deb A.M. Godin va I.V. Podporinlar ta'rif berishadi [7].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot davomida O'zbekiston Respublikasi Budjet kodeksi, rasmiy statistik ma'lumotlar hamda mavzuga oid ilmiy adabiyotlardan foydalanildi. Olingan ma'lumotlar qiyosiy tahlil, tizimli yondashuv, iqtisodiy-statistik tahlil va umumlashtirish usullari asosida o'rganilib, hududlar o'rtasidagi moliyaviy nomutanosiblik hamda budjetlararo munosabatlarning samaradorligi baholandi.

Tahlil va natijalar

Mamlakatimizda amalga oshirilayotgan iqtisodiy islohotlarning samaradorligini oshirish hamda boshqaruv tizimini bozor mexanizmlariga mos ravishda takomillashtirish jarayoni murakkab va ko'p bosqichli xususiyatga ega. Shu bois budjet tizimidagi islohotlar ham umumiy iqtisodiy transformatsiya jarayonlarining ustuvor

yo'nalishlari va strategik maqsadlariga muvofiq holda izchil, bosqichma-bosqich amalga oshirilmoqda. Bu jarayonda budget tizimini modernizatsiya qilish, uning institutsional asoslarini mustahkamlash va samarali faoliyat yuritishini ta'minlash muhim ahamiyat kasb etadi.

Iqtisodiy adabiyotlarda budget tuzilmasi va budgetlararo munosabatlar tushunchalariga nisbatan turlicha yondashuvlar mavjud. Ko'plab tadqiqotlarda budget tuzilmasi budget tizimi bilan tenglashtiriladi yoki uning mazmun-mohiyati yetarli darajada ochib berilmaydi. Aslida, budget tuzilmasi budget tizimini tashkil etishning tashkiliy-huquqiy asoslarini, uning darajalari o'rtasidagi o'zaro munosabatlarni, vakolatlar taqsimotini hamda daromad va xarajatlarni taqsimlash tamoyillarini belgilovchi muhim iqtisodiy kategoriya hisoblanadi.

Amaldagi normativ-huquqiy asoslar, xususan, O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi va Budget kodeksiga muvofiq, mamlakat budget tizimi turli darajadagi budgetlar majmuasidan iborat bo'lib, u respublika budgeti, davlat maqsadli jamg'armalari, shuningdek, Qoraqalpog'iston Respublikasi, viloyatlar va Toshkent shahri hamda ularning tarkibidagi mahalliy budgetlarni o'z ichiga oladi. Ushbu tizim doirasida daromadlar va xarajatlar asosan markaziy va mahalliy budgetlar o'rtasida taqsimlanadi, bunda daromadlarning sezilarli qismi respublika budgetida markazlashtiriladi.

O'zbekiston Respublikasi budget tizimi bir qator muhim tamoyillarga asoslanadi, jumladan, budget tizimi yagonaligi, ma'muriy-hududiy tuzilishga moslik, turli darajadagi budgetlarning o'zaro bog'liqligi, budget balansiligi, daromad va xarajatlarni aniq rejalashtirish, mablag'lardan maqsadli foydalanish hamda budgetlar mustaqilligi. Ushbu tamoyillar budget tizimining samarali ishlashini ta'minlash bilan birga, uning barqarorligini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Shu bilan birga, hududlarning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish darajasidagi tafovutlar budgetlar o'rtasida moliyaviy nomutanosibliklarning yuzaga kelishiga olib keladi. Bunday sharoitda faqatgina daromad va xarajatlarni vertikal taqsimlash orqali muvozanatni ta'minlash yetarli bo'lmaydi. Natijada budget tizimini tartibga solishning qo'shimcha instrumentlari, jumladan, budgetlararo transfertlar, dotatsiyalar va subsidiyalar orqali moliyaviy resurslarni qayta taqsimlash zarurati yuzaga keladi.

O'zbekiston Respublikasida shakllangan budget tizimining o'ziga xos jihatlaridan biri moliyaviy resurslarning sezilarli darajada markazlashtirilganligidir. Bu holat markaziy hukumatga hududlar o'rtasidagi moliyaviy nomutanosibliklarni tartibga solishda keng imkoniyatlar yaratadi. Shuningdek, daromad manbalarining birlashtirilgan va tartibga soluvchi turlarga ajratilishi, umumdavlat soliqlari bo'yicha me'yoriy ajratmalar tizimining qo'llanilishi ham budgetlararo munosabatlarni tartibga solishning muhim vositalaridan hisoblanadi.

Bundan tashqari, budget tizimi bo'g'inlari o'rtasida moliyaviy resurslarni qayta taqsimlashda individual yondashuvning qo'llanilishi, hududlarning moliyaviy ehtiyojlari va salohiyatidan kelib chiqib transfertlar ajratilishi tizim samaradorligini oshiradi. Shu bilan birga, mahalliy hokimiyat organlarining budget shakllantirishdagi nisbatan cheklangan mustaqilligi mavjud bo'lib, bu holat budgetlararo munosabatlarni yanada takomillashtirish zaruratini yuzaga keltiradi.

Hududlar o'rtasidagi moliyaviy nomutanosiblik — bu turli hududlarning budget daromadlari, xarajat imkoniyatlari va moliyaviy resurslar bilan ta'minlanganlik darajasidagi tafovutlarning mavjudligi bilan ifodalanadigan iqtisodiy holatdir. Ushbu nomutanosiblik natijasida ayrim hududlar o'z xarajatlarini mustaqil moliyalashtirish imkoniyatiga ega bo'lsa, boshqalari markazlashgan moliyaviy yordamga ehtiyoj sezadi. Bu holat hududlar o'rtasida ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish darajasining notekisligiga olib keladi. Moliyaviy nomutanosiblikning yuzaga kelish sabablari ko'p qirrali bo'lib, ular asosan iqtisodiy, ijtimoiy va institutsional omillar bilan bog'liq (1-jadval).

1-jadval

Hududlar o'rtasidagi moliyaviy nomutanosiblikning asosiy sabablari²

Sabablar guruhi	Sabablar	Izoh
Iqtisodiy	Sanoat va ishlab chiqarish salohiyatining farqlari	Rivojlangan hududlarda daromad manbalari ko'p, kam rivojlangan hududlarda esa cheklangan
	Soliq bazasining notekis taqsimlanishi	Yirik korxonalar mavjud hududlarda budget tushumlari yuqori bo'ladi
	Investitsion jozibadorlik darajasi	Investitsiyalar ko'proq rivojlangan hududlarga yo'naltiriladi
Ijtimoiy	Aholi soni va zichligidagi farqlar	Aholi ko'p hududlarda ijtimoiy xarajatlar yuqori bo'ladi
	Bandlik darajasi	Ishsizlik yuqori hududlarda soliq tushumlari past bo'ladi

Tabiiy	Tabiiy resurslar bilan ta'minlanganlik	Resurslarga boy hududlar ko'proq daromad oladi
	Geografik joylashuv	Transport va logistika qulay hududlar tezroq rivojlanadi
Infratuzilmaviy	Transport, aloqa va energetika infratuzilmasi rivojlanganligi	Yaxshi infratuzilma iqtisodiy faollikni oshiradi
Institutsional	Davlat siyosati va hududiy boshqaruv samaradorligi	Boshqaruv sifati hududiy rivojlanishga bevosita ta'sir qiladi
	Budjetlararo munosabatlar mexanizmi	Resurslar taqsimoti adolatsiz bo'lsa nomutanosiblik kuchayadi

Hududlarning tabiiy resurslarga boyligi yoki kambag'alligi, ishlab chiqarish va sanoat salohiyatining turlicha rivojlanganligi, soliq bazasining notekis taqsimlanishi, investitsion jozibadorlik darajasidagi farqlar asosiy sabablar hisoblanadi. Bundan tashqari, demografik omillar, infratuzilmaning rivojlanganlik darajasi hamda davlat siyosatining hududlar kesimidagi ta'siri ham muhim rol o'ynaydi.

Hududlar o'rtasidagi moliyaviy nomutanosiblikni kamaytirish davlatning samarali fiskal siyosatini talab etadi. Bu borada budjetlararo munosabatlar tizimi muhim vosita hisoblanib, u orqali moliyaviy resurslar qayta taqsimlanadi. Xususan, transfertlar, subsidiyalar va dotatsiyalar yordamida moliyaviy imkoniyati past hududlar qo'llab-quvvatlanadi va ularning budjet barqarorligi ta'minlanadi.

Shuningdek, hududlarning o'z daromad bazasini mustahkamlash, soliq salohiyatini oshirish, kichik biznes va tadbirkorlikni rivojlantirish ham muhim yo'nalishlardan biridir. Infratuzilmani yaxshilash, investitsiyalarni jalb etish va iqtisodiy faoliyatni rag'batlantirish orqali hududlar o'rtasidagi tafovutlarni bosqichma-bosqich kamaytirish mumkin.

Hududlar o'rtasidagi moliyaviy tengsizlikni kamaytirish davlatning faol fiskal siyosati va samarali moliyaviy instrumentlar tizimini qo'llashni talab etadi. Ushbu instrumentlar orqali moliyaviy resurslar qayta taqsimlanadi va iqtisodiy jihatdan sust rivojlangan hududlar qo'llab-quvvatlanadi (2-jadval).

2-jadval

Hududlar o'rtasidagi moliyaviy tengsizlikni kamaytirishda davlat tomonidan qo'llaniladigan moliyaviy instrumentlar³

Moliyaviy instrumentlar	Mazmuni va ahamiyati
Budjetlararo transfertlar	Respublika budjetidan hududiy budjetlarga mablag'larni qayta taqsimlash orqali tengsizlikni kamaytiradi
Dotatsiyalar	Hududlarning budjet defitsitini qoplash va moliyaviy barqarorligini ta'minlash uchun beriladi
Subsidiyalar	Muayyan soha yoki loyiha (ta'lim, sog'liqni saqlash, infratuzilma)ni rivojlantirishga yo'naltiriladi
Subvensiyalar	Davlat topshiriqlarini hududlarda bajarish uchun ajratiladigan mablag'lar
Soliq imtiyozlari	Investitsiyalarni jalb etish va tadbirkorlikni rivojlantirish orqali hudud daromadini oshiradi
Davlat investitsiyalari	Infratuzilma va ishlab chiqarishni rivojlantirish orqali hudud iqtisodiyotini kuchaytiradi
Maqsadli davlat jamg'armalari	Hududiy va sektor dasturlarini qo'shimcha moliyalashtirish uchun ishlatiladi

Avvalo, budjetlararo transfertlar eng muhim vositalardan biri hisoblanadi. Ular yuqori budjetdan (odatda respublika budjetidan) quyi darajadagi budjetlarga ajratiladigan moliyaviy mablag'lar bo'lib, hududlar o'rtasidagi daromadlar tafovutini kamaytirishga xizmat qiladi. Transfertlar tarkibiga dotatsiyalar (umumiy qo'llab-quvvatlash), subsidiyalar (maqsadli moliyalashtirish) va subvensiyalar kiradi.

Dotatsiyalar moliyaviy imkoniyatlari cheklangan hududlarning budjet balansini ta'minlash uchun ajratiladi va ular aniq maqsad bilan cheklanmaydi. Bu mablag'lar hududlarga o'z xarajatlarini erkin moliyalashtirish imkonini beradi. Subsidiyalar va subvensiyalar esa ma'lum loyihalar yoki ijtimoiy dasturlarni amalga oshirish uchun yo'naltiriladi, masalan, infratuzilmani rivojlantirish, ta'lim yoki sog'liqni saqlash sohalarini qo'llab-quvvatlash.

Keyingi muhim instrument — soliq siyosati hisoblanadi. Davlat ayrim hududlar uchun soliq imtiyozlari, preferensiyalar yoki pasaytirilgan stavkalarni joriy etish orqali ularning investitsion jozibadorligini oshiradi. Bu esa yangi ish o'rinlari yaratish, ishlab chiqarishni kengaytirish va natijada hududiy budjet daromadlarini oshirishga xizmat qiladi.

Shuningdek, davlat investitsiyalari va maqsadli dasturlar muhim rol o'ynaydi. Kam rivojlangan hududlarga infratuzilma, sanoat zonalari, transport va kommunikatsiya tarmoqlarini rivojlantirish uchun davlat investitsiyalarini yo'naltirish orqali ularning iqtisodiy salohiyati oshiriladi. Bu uzoq muddatda hududlar o'rtasidagi farqlarni kamaytirishga olib keladi.

Bundan tashqari, davlat maqsadli jamg'armalari orqali moliyalashtirish ham keng qo'llaniladi. Ushbu jamg'armalar muayyan sohalarini rivojlantirish yoki hududlarni qo'llab-quvvatlash uchun tashkil etilib, qo'shimcha moliyaviy manba vazifasini bajaradi.

Umuman olganda, hududlar o'rtasidagi moliyaviy tengsizlikni kamaytirish kompleks yondashuvni talab etadi. Budjetlararo transfertlar, soliq siyosati, davlat investitsiyalari va boshqa moliyaviy instrumentlarning uyg'un qo'llanilishi hududlar o'rtasida muvozanatli iqtisodiy rivojlanishni ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Maqola doirasida quyidagi xulosalar shakllantirildi:

Birinchidan, mamlakatimizda amalga oshirilayotgan iqtisodiy islohotlar jarayonida budjet tizimini modernizatsiya qilish va uni bozor mexanizmlariga moslashtirish muhim ustuvor yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Ushbu jarayonda hududlar o'rtasidagi moliyaviy nomutanosibliklarni kamaytirish alohida ahamiyat kasb etadi.

Ikkinchidan, hududlar o'rtasidagi moliyaviy nomutanosibliklar asosan iqtisodiy, ijtimoiy, tabiiy va institutsional omillar ta'sirida yuzaga keladi. Sanoat salohiyati, soliq bazasi, investitsion jozibadorlik hamda infratuzilma rivojlanishidagi tafovutlar bu jarayonni kuchaytiruvchi asosiy omillardir.

Uchinchidan, mazkur muammoni bartaraf etishda budjetlararo munosabatlar tizimi muhim rol o'ynaydi. Transfertlar, dotatsiyalar va subsidiyalar orqali moliyaviy resurslarni qayta taqsimlash hududlar o'rtasidagi iqtisodiy tafovutlarni yumshatishga xizmat qiladi.

To'rtinchidan, soliq siyosatini takomillashtirish, investitsiyalarni jalb etish hamda davlat investitsiyalari orqali infratuzilmani rivojlantirish hududlarning iqtisodiy salohiyatini oshirish va o'z daromad bazasini mustahkamlash imkonini beradi.

Hududlar o'rtasidagi moliyaviy tengsizlikni kamaytirish kompleks yondashuvni talab etadi. Fiskal siyosat, budjet mexanizmlari va hududiy rivojlanish dasturlarining uyg'un amalga oshirilishi barqaror va muvozanatli iqtisodiy o'sishni ta'minlashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasining 25.12.2025 yildagi "2026-yil uchun O'zbekiston Respublikasining Davlat budjeti to'g'risida"gi O'RQ-1105-son Qonuni // URL: <https://lex.uz/docs/-7949060>
2. Поляк Г.Б. Бюджетная система Российской Федерации. -Москва: ЮНИТИ, 2001.-С. 34.
3. Родионова В.М. Современные требования к бюджетному законодательству // Финансы, 1998, №7—С. 11.
4. Романовский М.В.Бюджетная система Российской Федерации-М.: Юрайт, 1999 г.- С.31.
5. Вахобов А. В., Жамолов Х.Н. Согласование межбюджетных отношений.- Тошкент: Молия, 2002 г.— С. 20.
6. Иванов И.Д. Европа регионов.— М.: ЮНИТИ,1998.-С.34.
7. Подпорина И.В. Межбюджетные отношения и бюджетное регулирование.//Финансы, 1999,-№10- С.17.

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Abdurahmon Qurbonov

2026. № 4

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

+998 93 718 40 07

<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>

t.me/yait_2100